
Ακολουθώντας την επιστήμη: Οι ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες και η διαχείριση των τεκμηρίων κατά την πανδημία

Έλλη Άνθη-Καλοφωλιά
elli@ionio.gr

Θάλεια Γκόντα
thalia@ionio.gr

Σύλβια Πουλημένου
sylviap@ionio.gr

Ιόνιο Πανεπιστήμιο. Βιβλιοθήκη & Κέντρο Πληροφόρησης

Following science: Greek academic libraries and library materials management during the COVID-19 pandemic

---

Elli Anthi-Kalofolia
elli@ionio.gr

Thalia Gonda
thalia@ionio.gr

Sylvia Poulimenou
sylviap@ionio.gr

Ionian University Library & Information Centre

Περίληψη

Σκοπός – Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι να παρουσιάσει τις αποφάσεις που λήφθηκαν από τις Ελληνικές Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, σχετικά με την ασφάλεια του ανθρώπινου δυναμικού και των χρηστών των βιβλιοθηκών. Λόγω της φύσης των βιβλιοθηκών, η παρούσα έρευνα εστιάζει στη διαχείριση των τεκμηρίων και τα μέτρα προστασίας που λήφθηκαν ώστε να αποφευχθεί η μετατροπή τους σε εστίες διασποράς του ιού.

Μεθοδολογία/προσέγγιση – Μελετήθηκε η βιβλιογραφία που αφορά σε έρευνες γύρω από την επιβίωση και μετάδοση του ιού SARS-CoV-2 μέσω επιφανειών, αρχίζοντας από τις γενικές διεθνείς έρευνες, συνεχίζοντας με ειδικές έρευνες και συστάσεις από και προς τη διεθνή βιβλιοθηκονομική κοινότητα και καταλήγοντας με τις συστάσεις προς την ελληνική κοινότητα. Με γνώμονα τα παραπάνω, διανεμήθηκε ένα ερωτηματολόγιο προς τις Ελληνικές Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες, προκειμένου να διερευνηθεί η προσαρμογή των βιβλιοθηκών προς τις υγειονομικές συστάσεις και μέτρα προστασίας που λήφθηκαν.

Ευρήματα – Μελετώντας τα στοιχεία που προκύπτουν από το ερωτηματολόγιο και τις ανακοινώσεις των ιστοτόπων, σε συνάρτηση με τις οδηγίες και τα κελεύσματα της επιστημονικής ιατρικής κοινότητας, που προκύπτουν από την έρευνα και τη βιβλιογραφία,

διαπιστώνεται η ανταπόκριση των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών σε αξιοσημείωτο βαθμό. Στο κυρίαρχο θέμα, τη διαχείριση των τεκμηρίων κατά την περίοδο της πανδημίας, οι βιβλιοθήκες εργάστηκαν με ιδιαίτερη προσοχή και προσήλωση προς την κατεύθυνση της ασφαλούς χρήσης. Από τα δεδομένα συνάγουμε ότι σε ένα τοπίο παντελώς άγνωστο για όλη την ανθρωπότητα, οι ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, αν και με περιορισμένο προσωπικό, έλαβαν τα απαραίτητα μέτρα προστασίας ως προς τη διαχείριση των τεκμηρίων τους, εργαζόμενες σ' ένα δημοκρατικό και συνεργατικό περιβάλλον.

Αυθεντικότητα/αξία – Η παρούσα έρευνα φιλοδοξεί να συμβάλει στην αποτίμηση της διαχείρισης των τεκμηρίων κατά την πανδημία από τις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες χάριν της ασφάλειας, εισάγοντας πρωτογενή στοιχεία. Τέλος, αναδεικνύεται η μείζονος σημασίας συμβολή της Ανοικτής Πρόσβασης, στα αποτελέσματα των ερευνών, περιλαμβανομένων εκείνων της διαμόρφωσης των πρωτοκόλλων της βιβλιοθηκονομικής κοινότητας.

Λέξεις-κλειδιά: Πανδημία COVID-19, λήψη αποφάσεων, υγειονομικές συστάσεις, πολιτικές ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, διαχείριση τεκμηρίων

Summary

Purpose – Purpose of this paper is to present the decisions taken by the Greek Academic Libraries during the COVID-19 pandemic, regarding the safety of human resources and library users. Due to the nature of libraries, this study focuses on the management of materials and the measures taken to prevent virus spreading.

Methodology/approach – This research on the survival and transmission of SARS-CoV-2 virus through surfaces was studied, including general international research, specific research and recommendations to and from the international library community, and the recommendations to the Greek community. Based on the above, a questionnaire was distributed to the Greek Academic Libraries, in order to investigate the adaptation of libraries regarding the health recommendations and measures taken.

Findings – Studying the data obtained from the questionnaire and the announcements of the websites, in relation to the instructions and the results of the scientific medical community, based on research and literature, the response of the Greek academic libraries is ascertained to a remarkable degree. In the main issue, the management of items during the pandemic period, libraries worked with great care and dedication towards safe usage. We conclude that in a landscape completely unknown to all humanity, the Greek academic libraries, despite the limited staff, took the appropriate measures in terms of managing their materials, working in a democratic and cooperative environment.

Authenticity/value – This research aims to contribute to the evaluation of the management of materials during the pandemic by the Greek academic libraries for the sake of security by introducing primary data. Finally, the major contribution of Open Access is highlighted in the research results including formulating library community protocols.

Keywords: COVID-19 pandemic, decision making, health recommendations, academic library policies, library materials management

1. Εισαγωγή

Μόλις δύο εβδομάδες από την εμφάνιση του πρώτου κρούσματος κορονοϊού^{1,2} στην Ελλάδα, στις 11 Μαρτίου του 2020, οι βιβλιοθήκες στην Ελλάδα αναστέλλουν τις υπηρεσίες τους για 14 ημέρες, για προληπτικούς λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας έναντι της COVID-19, σύμφωνα με Κοινή Υπουργική Απόφαση³ (ΚΥΑ). Από τότε ακολούθησαν αρκετές ΚΥΑ με διαφοροποιήσεις ως προς τις επιτρεπόμενες λειτουργίες⁴ – με πλήρη ή μερική αναστολή, με ή χωρίς δανεισμό, με ή χωρίς χρήση αναγνωστηρίων.

Παρά την αναστολή λειτουργίας, οι ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες δεν έπαψαν να προσφέρουν υπηρεσίες⁵ από την έναρξη της πανδημίας έως σήμερα, υιοθετώντας νέους τρόπους και μεθόδους για την υποστήριξη του ερευνητικού και διδακτικού έργου κάτω από πρωτόγνωρες συνθήκες.

Την ίδια περίοδο, πολλοί εκδότες παρέχουν δωρεάν ηλεκτρονική πρόσβαση σε εκδόσεις τους μέσα στην πανδημία, ενώ διαθέτουν σε ανοικτή πρόσβαση όλα τα δημοσιεύματα που αφορούν στην έρευνα για τον ιό SARS-CoV-2. Η βιβλιοθηκονομική κοινότητα σε διεθνές και εθνικό επίπεδο συσπειρώνεται, μελετά και υιοθετεί τους απαραίτητους υγειονομικούς κανόνες που σχετίζονται με τη φύση της εργασίας και των υπηρεσιών της. Ένα σημαντικό ερώτημα στο οποίο εστιάζει είναι η μετάδοση του ιού μέσω επιφανειών και αντικειμένων: μπορεί η επαφή με ένα βιβλίο μολυσμένο από τον SARS-CoV-2 να αποτελέσει εστία μετάδοσης στον άνθρωπο;

Αρκετές έρευνες έχουν πραγματοποιηθεί στη χώρα μας σχετικά με τις προσφερόμενες υπηρεσίες του συνόλου των βιβλιοθηκών, ακαδημαϊκών και μη, στην περίοδο της πανδημίας^{6,7}, ενώ άλλες μελετούν τις προσφερόμενες υπηρεσίες μεμονωμένων

¹ Στις 26 Φεβρουαρίου 2020 (βλ. *Πανδημία COVID-19 στην Ελλάδα*. Βικιπαίδεια.

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B1%CE%BD%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%AF%CE%B1_C_OVID-19_%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD_%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1

² Greece. Worldometer. <https://www.worldometers.info/coronavirus/country/greece/>

³ ΚΥΑ Δ1α/ΓΠ.οικ.16838/Β/10-3-2020/ΦΕΚ 783

⁴ βλ. Παράρτημα 1

⁵ ΣΕΑΒ. (2020). *Ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες δίπλα στις κοινότητες*. https://www.heal-link.gr/librarians_files/other/heal_covid_achievements-1.pdf

⁶ Παπάζογλου, Α., Κατσίρα, Γ. (2020). Δράσεις των ελληνικών βιβλιοθηκών κατά την περίοδο της καραντίνας: διεξαγωγή έρευνας μέσω ερωτηματολογίου. Στο 26^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, 17-18 Δεκεμβρίου 2020.

<https://conference.lib.ntua.gr/wp-content/uploads/2021/01/26th-Palc-Day-1-Part-4.pdf> Ανακτήθηκε στις 15 Μαΐου 2021

⁷ Παπαϊωάννου, Α. (2020). Covid-19 (Κορωνοϊός) και Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες : διεθνείς πρακτικές λειτουργίας : Η περίπτωση της Βιβλιοθήκης και Κέντρου Πληροφόρησης Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Στο 26^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, 17-18 Δεκεμβρίου 2020. <https://conference.lib.ntua.gr/wp-content/uploads/2021/01/26th-Palc-Day-1-Part-6.pdf> Ανακτήθηκε στις 15 Μαΐου 2021

ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών^{8,9,10,11,12}, καμία όμως τον τρόπο που διαχειρίστηκαν ή διαχειρίζονται τα τεκμήρια της συλλογής τους, ώστε να είναι ασφαλείς τόσο οι χρήστες όσο και το προσωπικό. Αυτό το κενό θα προσπαθήσει η έρευνα αυτή να καλύψει στον χώρο των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών.

2. Μετάδοση του SARS-CoV-2 μέσω επιφανειών: μια σύντομη βιβλιογραφική επισκόπηση

2.1. Η διεθνής έρευνα

Οι πρώτες απαντήσεις στο ερώτημα που τέθηκε παραπάνω, τη μετάδοση δηλαδή του ιού μέσω των διαφόρων τύπων επιφανειών, δόθηκαν από τους ειδικούς βασισμένες, όχι στην έρευνα για τον ιό SARS-CoV-2, αλλά σε πορίσματα ερευνών για άλλους κορονοϊούς και ιούς του αναπνευστικού, οι οποίοι επιβιώνουν σε επιφάνειες και μπορούν να μεταδοθούν μέσω αυτών¹³.

Όσον αφορά τον SARS-CoV-2, σύμφωνα με αρκετούς ερευνητές, η επαφή με μολυσμένες επιφάνειες (fomites) ακολουθούμενη από επαφή των ματιών, του στόματος ή της μύτης είναι ένας άλλος πιθανός τρόπος μετάδοσης, αν και δεν θεωρείται η κύρια οδός^{14,15,16,17}.

⁸ Γέγιου, Α., Ηλιάκης, Α., Καπνίζου, Μ., Καραχρήστου, Ε., Κουρή, Σ., Οικονόμου, Μ., & Μυλωνά, Ε. (2020). Η Βιβλιοθήκη του ΕΜΠ και οι προκλήσεις του COVID-19. Στο 26ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, 17-18 Δεκεμβρίου 2020.

Ανακτήθηκε από <https://conference.lib.ntua.gr/wp-content/uploads/2021/01/26th-Palc-Day-1-Part-8.pdf> στις 15 Μαΐου 2021

⁹ Γιαννοπούλου, Α., Γιαννοπούλου, Γ., & Σακελλάρη, Ν. (2020). Η λειτουργία της Βιβλιοθήκης & Κέντρου Πληροφόρησης Πανεπιστημίου Πατρών και η συμπεριφορά των χρηστών της εν μέσω της πανδημίας του COVID-19. Στο 26ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, 17-18 Δεκεμβρίου 2020. Ανακτήθηκε στις 15 Μαΐου 2021 από <https://conference.lib.ntua.gr/wp-content/uploads/2021/01/26th-Palc-Day-1-Part-5.pdf>

¹⁰ Ζαπουνίδου, Σ., Κοσέογλου, Ε. (2020). Ο ρόλος του δικτυακού τόπου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης της Βιβλιοθήκης ΑΠΘ την περίοδο της πανδημίας. Στο 26ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, 17-18 Δεκεμβρίου 2020. <https://conference.lib.ntua.gr/wp-content/uploads/2021/01/26th-Palc-Day-1-Part-7.pdf> Ανακτήθηκε στις 15 Μαΐου 2021

¹¹ Παπάζογλου, Α., Δημητριάδη, Σ., Μπιστιόλα, Κ., Νίκα, Β. (2020). Οι Βιβλιοθήκες του Κολλεγίου Αθηνών και οι εξ αποστάσεως υπηρεσίες και εκπαίδευση που προσέφεραν και προσφέρουν λόγω της πανδημίας του covid-19. Στο 26ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, 17-18 Δεκεμβρίου 2020. <https://conference.lib.ntua.gr/wp-content/uploads/2021/01/26th-Palc-Day-1-Part-9.pdf> Ανακτήθηκε στις 15 Μαΐου 2021

¹² Παπαϊωάννου, Α. (2020). Op.cit.

¹³ World Health Organization. (2020). *Transmission of SARS-CoV-2 : implications for infection prevention precautions : Scientific Brief*. Ανακτήθηκε 8 Ιουλίου 2021, από <https://www.who.int/news-room/commentaries/detail/transmission-of-sars-cov-2-implications-for-infection-prevention-precautions>

¹⁴ Canada. National Collaborating Centre for Environmental Health. (2021). *The Basics of SARS-CoV-2 Transmission*. Ανακτήθηκε 8 Ιουλίου 2021, από <https://nccceh.ca/documents/evidence-review/basics-sars-cov-2-transmission>

Μια από τις πιο πρόσφατες έρευνες¹⁸ συμπεραίνει: «τα στοιχεία από εργαστηριακές μελέτες που ερευνούν την αντοχή του μολυσματικού ιού σε επιφάνειες υπογραμμίζουν τη συνεχή σημασία της επιμελούς υγιεινής των χεριών, αν και η ακριβής συμβολή της μετάδοσης μέσω επιφανειών έναντι των σταγονιδίων παραμένει ασαφής». Επίσης, μια συστηματική βιβλιογραφική επισκόπηση¹⁹ σε 37 επιλεγμένες και αξιολογημένες από ένα ευρύτερο σύνολο έρευνες συνοψίζεται στον παρακάτω πίνακα (Πίν. 1), που καταδεικνύει την αναλογία θετικών δειγμάτων προς τον συνολικό αριθμό, διακρίνοντάς τα ανά τοποθεσία δειγματοληψίας. Βλέπουμε ότι σε μη νοσοκομειακές τοποθεσίες ο μέσος όρος θετικών δειγμάτων ανέρχεται στο μη ευκαταφρόνητο ποσοστό των 10,1%.

---

¹⁵ Conover, C. S. (2021). Transmission of Severe Acute Respiratory Syndrome Coronavirus 2 via Contaminated Surfaces: What Is to Be Done? *Clinical Infectious Diseases*, 72(11), 2062–2064. <https://doi.org/10.1093/cid/ciaa1586>

¹⁶ Lewis, D. (2021). The Basics of SARS-CoV-2 Transmission : The coronavirus behind the pandemic can linger on doorknobs and other surfaces, but these aren't a major source of infection. *Nature*, 590, 26–28. Ανακτήθηκε από <https://www.nature.com/articles/d41586-021-00251-4>

¹⁷ World Health Organization. (2020, updated 2021). *Coronavirus disease (COVID-19) : How is it transmitted?* Ανακτήθηκε 29 Ιουλίου 2021, από <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-and-answers-hub/q-a-detail/coronavirus-disease-covid-19-how-is-it-transmitted>

¹⁸ Δημοσιεύτηκε 7 Σεπτεμβρίου 2021 - Goodwin L, Hayward T, Krishan P, Nolan G, Nundy M, Ostrishko K, Attili A, Cárceles SB, Epelle EI, Roan Gabl R, Pappa EJ, Stajuda M, Zen S, Dozier M, Anderson N, Viola IM, McQuillan R, on behalf of UNCOVER. (2021). Which factors influence the extent of indoor transmission of SARS-CoV-2? : A rapid evidence review. *Journal of Global Health*, 11:10002, σ. 22. <https://jogh.org/wp-content/uploads/2021/09/jogh-11-10002.pdf>

¹⁹ Gonçalves, J., da Silva, P. G., Reis, L., Nascimento, M. S. J., Koritnik, T., Paragi, M., & Mesquita, J. R. (2021). Surface contamination with SARS-CoV-2: A systematic review. *Science of the Total Environment*, 798, 149231. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2021.149231>

Sampling location	No. studies	No. collected samples	No. Positive samples (% positive samples)
Hospital setting			
Total	26	3077	533 (17.3)
COVID-19 isolation ward	14	1558	377 (24.2)
ICU ward	3	273	13 (4.8)
Other hospital areas (e.g. cross section)	9	1246	143 (11.5)
Non-hospital setting			
Total	13	1724	174 (10.1)
Transport (train, bus ferryboat, ship)	4	655	82 (12.5)
Quarantine hotel rooms	4	531	39 (7.3)
Public spaces	3	406	37 (9.1)
Long-term care facilities (e.g. nursing homes)	2	110	12 (10.9)
Diagnostic laboratory	1	22	4 (18.2)

Πίνακας 1: Θετικά δείγματα ανά τοποθεσία δειγματοληψίας (Gonçalves, J. κ.ά.)

Προχωρώντας στη μελέτη πιο εξειδικευμένης βιβλιογραφίας, που πραγματεύεται καθαρά τα τεκμήρια των βιβλιοθηκών, ως επιφάνειες με τις οποίες έρχονται σε επαφή οι χρήστες και το προσωπικό, διαπιστώνουμε ότι δεν υπάρχουν έρευνες πλην του REALM Project, που αναπτύσσουμε στην ενότητα 2.3. Αντίθετα υπάρχουν συστάσεις και στοιχεία για καλές πρακτικές σε διεθνές και εθνικό επίπεδο, που επίσης θα εξετάσουμε στη συνέχεια.

2.2. Η συνεισφορά της IFLA

Με την έναρξη της πανδημίας, η IFLA επιχείρησε να συντάξει τον δικό της ενημερωτικό οδηγό²⁰ για την υγειονομική κρίση, καταγράφοντας τις διαφορετικές προσεγγίσεις που ακολουθήθηκαν σε παγκόσμιο επίπεδο²¹ στη λειτουργία των βιβλιοθηκών, καθώς και τις οδηγίες που δημοσίευσαν βιβλιοθηκονομικές ενώσεις, εθνικές βιβλιοθήκες και λοιποί φορείς, χωρίς η ίδια να προβεί σε συγκεκριμένες συστάσεις και οδηγίες.

²⁰ IFLA. (2020). *COVID-19 and the Global Library Field : Statement by the IFLA President and Secretary General : Announcement 23 March 2020*. <https://www.ifla.org/node/92969>

²¹ IFLA. (2020). *COVID-19 and the Global Library Field : Key Resources for Libraries in responding to the Coronavirus Pandemic*. <https://www.ifla.org/covid-19-and-libraries> Τελευταία ενημέρωση: 13 October 2020

Ο οδηγός αυτός χειρίζεται θέματα που αφορούν στη συμπεριφορά των χρηστών και του προσωπικού, στην ανάγκη τροποποίησης της ροής των εργασιών, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και η διαχείριση των τεκμηρίων, καθώς και στην διαχείριση και αντιμετώπιση πιθανών κρουσμάτων. Σε κάθε κατηγορία υπάρχουν οι γενικές ρυθμίσεις και οδηγίες που έχουν δοθεί από την ιατρική κοινότητα, όπως συχνό και επιμελές πλύσιμο χεριών, αποφυγή επαφής των χεριών με το πρόσωπο, τήρηση αποστάσεων, χρήση μάσκας, τηλεργασία, περιορισμό των διά ζώσης συναντήσεων, εξαιρισμό των χώρων, κ.ά., αλλά και εξειδικευμένες, που σχετίζονται ειδικά με τις βιβλιοθήκες.

Σταχυολογώντας μερικές που αφορούν στη διαχείριση τεκμηρίων, αναφέρουμε τις συστάσεις για μη πρόσβαση των χρηστών στα ράφια και για καραντίνα υλικού μετά από χρήση (με συγκεκριμένες οδηγίες για ημέρες ανά τύπο υλικού, για το μέρος και τον τρόπο τήρησης της καραντίνας υλικού), καθώς και οδηγίες για τον καθαρισμό και την απολύμανση τεκμηρίων (ανάλογα με τον τύπο υλικού, χρήση διαφορετικών τεχνικών και επιτρεπτών ουσιών). Ειδική μνεία γίνεται για τον τρόπο επιστροφής τεκμηρίων, την ενίσχυση της χρήσης μηχανημάτων αυτοεξυπηρέτησης για δανεισμό-επιστροφή και την παράδοση τεκμηρίων σε χρήστες με πρακτικές που κυμαίνονται από την υπηρεσία ηλεκτρονικού αιτήματος δανεισμού και παραλαβή στη βιβλιοθήκη (click-and-collect service) έως την αποστολή βιβλίων με ταχυδρομείο, ακόμα και με ταξί.

Ξεχωριστή αναφορά γίνεται για τεκμήρια με συχνή χρήση (περιοδικά, εφημερίδες), αλλά και για σπάνια - πολύτιμα τεκμήρια, για τα οποία συστήνεται είτε να μην είναι διαθέσιμα στο κοινό είτε η πρόσβαση σε αυτά να γίνεται με τη χρήση μάσκας και γαντιών.

2.3. Το πρόγραμμα REALM (REopening Archives, Libraries, and Museums)

Σε άλλο επίπεδο, το Ινστιτούτο Υπηρεσιών Μουσείων και Βιβλιοθηκών (IMLS) και η OCLC συνεργάστηκαν με τα εργαστήρια της Battelle για την έρευνα, παραγωγή και διανομή επιστημονικών δεδομένων, προκειμένου να βοηθήσουν στη μείωση του κινδύνου μετάδοσης της ασθένειας COVID-19 στο προσωπικό και τους επισκέπτες αρχείων, βιβλιοθηκών και μουσείων.

Ειδικότερα, το πρόγραμμα *REopening Archives, Libraries και Museums* (REALM Project)²² έχει οργανώσει και διεξαγάγει οκτώ διαφορετικές δοκιμασίες για την αντοχή του νέου κορονοϊού επάνω στις επιφάνειες αντικειμένων και υλικών²³ σε διαφορετικές συνθήκες θερμοκρασίας και αποθήκευσης. Το πρόγραμμα REALM ολοκληρώνεται σε τρεις φάσεις: στην 1^η φάση (Μάιος-Αύγουστος 2020) επικεντρώνεται σε απαραίτητες πληροφορίες για την επανέναρξη της λειτουργίας των βιβλιοθηκών, μουσείων και αρχείων. Πραγματοποιούνται οι δύο πρώτες δοκιμασίες και η πρώτη συστηματική βιβλιογραφική επισκόπηση. Στη 2^η φάση (Ιούνιος-Οκτώβριος 2020) διεξάγεται επιπρόσθετη έρευνα για να στηριχθούν οι λειτουργίες των φορέων αυτών, με την ολοκλήρωση των δοκιμασιών 3, 4 και 5 και της 2^{ης} συστηματικής βιβλιογραφικής επισκόπησης. Στην 3^η και τελευταία φάση του

²²OCLC. (2020). *REALM project*. <https://www.oclc.org/realm/home.html>

²³ Βλ. Παράρτημα 2

προγράμματος (Οκτώβριος 2020 – Σεπτέμβριος 2021), το πρόγραμμα συνεχίζει να παρακολουθεί και να ενημερώνει για την σχετική τρέχουσα έρευνα.

Στο πλαίσιο αυτής της έρευνας, το REALM Project δημοσιεύει συστηματικές επισκοπήσεις της επιστημονικής βιβλιογραφίας που αξιολογούν την υπάρχουσα έρευνα σχετικά με τον SARS-CoV-2 αναφορικά με τα υλικά, το περιβάλλον και τις λειτουργίες αυτών των ιδρυμάτων, όπως επίσης σχετικά με τον τρόπο μετάδοσης του ιού, τον τρόπο μετριασμού της εξάπλωσής του, τον αντίκτυπο των εμβολίων και των μεταλλάξεων του ιού.

Από τα αποτελέσματα των ερευνών που ενδιαφέρουν ειδικά τις βιβλιοθήκες, ξεχωρίσαμε τα εξής: η εξασθένηση του ιού επηρεάζεται από το **είδος του υλικού** που είναι κατασκευασμένο το τεκμήριο, από την **ποσότητα** που έχει τοποθετηθεί μαζί, από τον **χρόνο** που έχει παραμείνει ο ιός στην επιφάνεια του υλικού, από τη **θερμοκρασία** – όσο χαμηλότερη η θερμοκρασία τόσο μεγαλύτερη η αντοχή του ιού – και από τον **εξαερισμό** του χώρου²⁴.

2.4. Συστάσεις προς την ελληνική βιβλιοθηκονομική κοινότητα

Σε σχέση με τις υγειονομικές οδηγίες, σε εθνικό επίπεδο ελήφθησαν υπόψη η πρόταση πρωτοκόλλου του Συνδέσμου Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΕΑΒ) και οι συστάσεις που δημοσιεύτηκαν από την Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων και Επιστημόνων Πληροφόρησης (ΕΕΒΕΠ).

Τον Μάιο του 2020 ο ΣΕΑΒ κοινοποίησε την “Πρόταση Πρωτοκόλλου Εξυπηρέτησης Κοινού Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών”²⁵. Στην πρόταση περιλαμβάνονται γενικές αρχές προς τις βιβλιοθήκες, γενικές οδηγίες προς τους χρήστες, καθώς και μια ολοκληρωμένη πρόταση λειτουργίας των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών που πραγματοποιείται σταδιακά σε τέσσερις φάσεις, ανάλογα με την πορεία της πανδημίας στην Ελλάδα: (α) πλήρης αναστολή λειτουργίας για το κοινό, (β) εξυπηρέτηση του κοινού για την κυκλοφορία του υλικού, (γ) περιορισμένη χρήση αναγνωστηρίων και τέλος (δ) την επαναφορά λειτουργίας. Σε σχέση με τη διαχείριση τεκμηρίων συνιστάται χρονική απομόνωση του πληροφοριακού υλικού που ισούται με τρεις ημέρες για βιβλία με χάρτινο εξώφυλλο, ενώ για άλλης μορφής τεκμήρια η απομόνωση μπορεί να διαρκέσει μέχρι και δέκα ημέρες (π.χ. CD). Η απομόνωση του υλικού συνιστάται στην παραλαβή του υλικού πάσης φύσεως που εισέρχεται στην βιβλιοθήκη, όπως επιστροφή τεκμηρίων, ταχυμεταφορές, συγγράμματα Ευδόξου, διαδανεισμός. Ο χώρος παραμονής του υλικού πρέπει να έχει επαρκή φωτισμό και να αερίζεται σε τακτά χρονικά διαστήματα. Για τον σχηματισμό της πρότασης αυτής ελήφθησαν υπόψη τόσο η διεθνής βιβλιογραφία, όσο και οι συστάσεις του ΕΟΔΥ και οι αντίστοιχες εγκύκλιοι που εκδόθηκαν στην χώρα κατά την τρέχουσα περίοδο.

Την ίδια περίοδο η ΕΕΒΕΠ ανακοίνωσε τις εγκεκριμένες από τον Εθνικό Οργανισμό Δημόσιας Υγείας (ΕΟΔΥ) “Συστάσεις για την Επαναφορά της Κανονικής Λειτουργίας των

²⁴ Βλ. Παράρτημα 2.

²⁵ ΣΕΑΒ. (2020). Πρόταση Πρωτοκόλλου Εξυπηρέτησης Κοινού Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών http://www.lib.uth.gr/LWS/el/el_files/heal_covid.pdf Ανακτήθηκε στις 15 Μαΐου 2021

Βιβλιοθηκών και τη Διαχείριση του Φυσικού τους Υλικού αναφορικά με τον COVID-19²⁶. Οι συστάσεις αυτές συντάχθηκαν συνυπολογίζοντας τις οδηγίες της IFLA²⁷, καθώς και τις διεθνείς καλές πρακτικές σχετικά με την επαναφορά της λειτουργίας των βιβλιοθηκών. Στις εν λόγω συστάσεις αναφέρονται οι απομακρυσμένες υπηρεσίες που δύναται να παρασχεθούν από τις βιβλιοθήκες κατά την περίοδο που είναι κλειστές για το κοινό, καθώς και αναλυτικές οδηγίες για την δια ζώσης εξυπηρέτηση και την κυκλοφορία του υλικού. Γίνεται δε εκτενής αναφορά στα μέτρα προφύλαξης σε σχέση με τη χρήση του υλικού της Βιβλιοθήκης, προτείνοντας καραντίνα των φυσικών αντικειμένων που επιστρέφονται στην βιβλιοθήκη διάρκειας 72 ωρών. Συνιστάται δε το υλικό να επιστρέφεται από τους χρήστες σε πλαστική σακούλα. Προτείνεται επίσης η τοποθέτηση κυτίων σε ξεχωριστό χώρο για απόθεση των ημερήσιων επιστροφών βάσει της ημερομηνίας επιστροφής που θα κλείνονται ερμητικά μέχρι να παρέλθει το διάστημα καραντίνας.

3. Μεθοδολογία – προσέγγιση

Προκειμένου να διερευνηθεί ο τρόπος λειτουργίας και τα μέτρα που ελήφθησαν από τις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες κατά την περίοδο της πανδημίας, καθώς και ο βαθμός εναρμόνισης των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών με τις επιστημονικές οδηγίες για τη διαχείριση της πανδημίας, αρχικά μελετήθηκε η σχετική βιβλιογραφία, τόσο η γενική που μελετά τη συμπεριφορά του ιού στις επιφάνειες και τις προτάσεις για τρόπους αντιμετώπισής του, όσο κι εκείνη που αφορά συγκεκριμένα στις βιβλιοθήκες. Στη συνέχεια, διανεμήθηκε ένα ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο²⁸ στους διευθυντές/ντριες και προϊσταμένους των 25 ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών της χώρας. Αποκλείστηκε η επιλογή της διανομής στο σύνολο του προσωπικού των βιβλιοθηκών, διότι στόχος μας ήταν να λάβουμε μια απάντηση για κάθε βιβλιοθήκη από αρμόδια χείλη.

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από 27 ερωτήσεις, οι οποίες έχουν κατανεμηθεί σε 5 ενότητες: *Βιβλιοθήκη και Προσωπικό, Χώρος, Διαχείριση Τεκμηρίων, Χρήστες και Ανοικτή Επιστήμη-Ανοικτή Πρόσβαση*. Επεστράφησαν συμπληρωμένα 24 ερωτηματολόγια, δηλαδή ένα αξιόπιστο ποσοστό 96%, μέχρι τις 27 Ιουλίου 2021. Παράλληλα, τα αποτελέσματα των συμπληρωμένων ερωτηματολογίων εμπλουτίστηκαν όπου χρειάστηκε και με πληροφορίες που αντλήθηκαν από ανακοινώσεις των εκάστοτε βιβλιοθηκών στους ιστοτόπους τους.

Τέλος, έγινε μια προσπάθεια άντλησης πληροφοριών από τις δημοσιευμένες εκθέσεις των ερωτηματολογίων ικανοποίησης χρηστών των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών του 2020. Το αποτέλεσμα της προσπάθειας αυτής δεν απέδωσε καρπούς στο κύριο αντικείμενο της παρούσας εργασίας, δεδομένου ότι μόνο 8 από τις 25 βιβλιοθήκες διεξήγαγαν έρευνα.

²⁶ ΕΕΒΕΠ. (2020). *COVID-19: Συστάσεις επαναλειτουργίας των Βιβλιοθηκών*.

<http://www.eebep.gr/covid-19-%CF%83%CF%85%CF%83%CF%84%CE%AC%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CE%B5%CF%80%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CE%AF%CE%B1%CF%82-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%B2%CE%B9%CE%B2/>

Ανακτήθηκε στις 30 Ιουλίου 2021

²⁷ IFLA. (2020). *COVID-19 and the Global Library Field : Key Resources for Libraries in responding to the Coronavirus Pandemic*. <https://www.ifla.org/covid-19-and-libraries> Last update: 13 October 2020

²⁸ Βλ. Παράρτημα 3

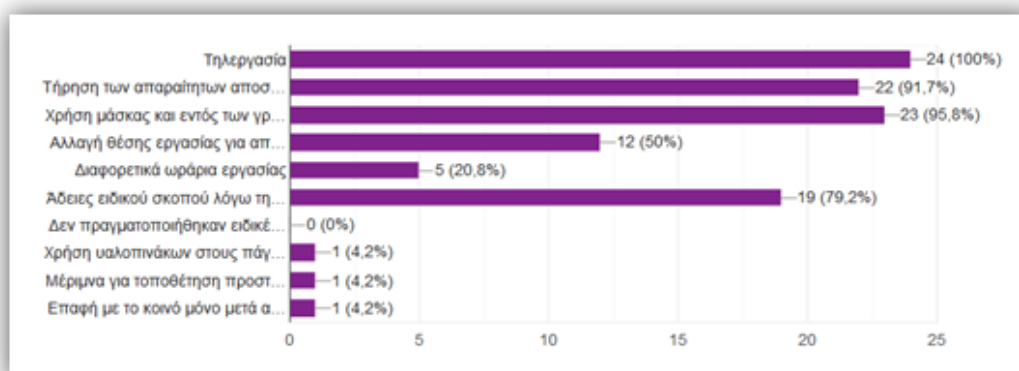
4. Ανάλυση δεδομένων του ερωτηματολογίου

Από την ανάλυση του ερωτηματολογίου προέκυψαν σημαντικά στοιχεία για τη λειτουργία των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών κατά τη διάρκεια της πανδημίας έως τις 27 Ιουλίου, δηλαδή περίπου για έναν χρόνο και 5 μήνες. Επίσης, σημαντικά είναι τα στοιχεία που αφορούν στην πληροφόρηση που έχει το προσωπικό των βιβλιοθηκών για θέματα που σχετίζονται με τον ιό και την πανδημία, καθώς και για τον τρόπο και τον βαθμό που αυτά επηρεάζουν τις βιβλιοθήκες.

4.1. Βιβλιοθήκη και προσωπικό

Σύμφωνα με τις απαντήσεις που δόθηκαν, μια αξιοσημείωτη διαπίστωση είναι ότι περισσότερες από τις μισές βιβλιοθήκες (58,3%) διαφοροποιήθηκαν σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό από τις κατά καιρούς διατάξεις των ΚΥΑ. Η πλειονότητα αυτών των βιβλιοθηκών (68,8%) επέλεξε να εξακολουθήσουν τον δανεισμό, ενώ στο 50% από αυτές λειτούργησαν τα αναγνωστήρια και ακόμη λιγότερες (31,3%) επέτρεψαν τη χρήση των κοινόχρηστων υπολογιστών και την είσοδο του κοινού στα βιβλιοστάσια.

Σε όλες τις βιβλιοθήκες έχουν ληφθεί μέτρα για την προστασία του προσωπικού τους, ιδιαίτερα αυτά που προβλέπει η νομοθεσία, όπως τηλεργασία, χρήση μάσκας, αποστάσεις μεταξύ γραφείων, άδειες ειδικού σκοπού κ.ά.

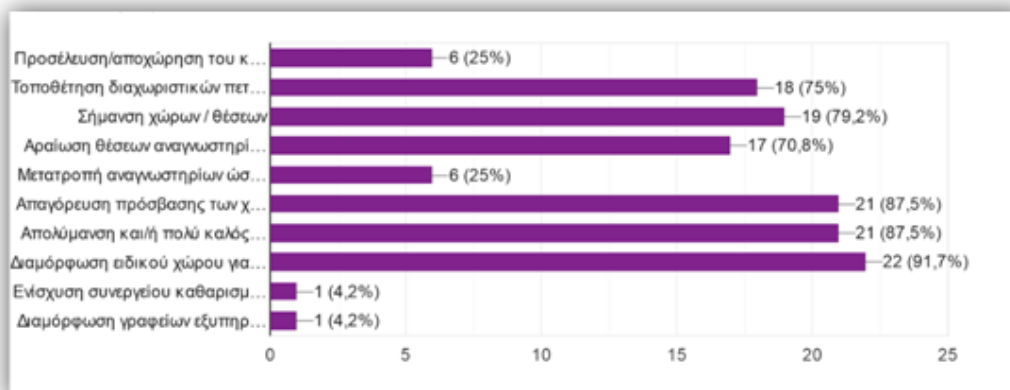
Γράφημα 1: Μέτρα για την ασφαλή εργασία του προσωπικού

Παρόλα αυτά, οι δυσκολίες που αντιμετώπισαν οι βιβλιοθήκες στη λειτουργία τους λογίστηκαν από μικρές έως μέτριες. Σημαντικότερη, αλλά μέτριου βαθμού δυσκολία παρουσιάστηκε στην εκτέλεση συγκεκριμένων διαδικασιών.

4.2. Χώρος

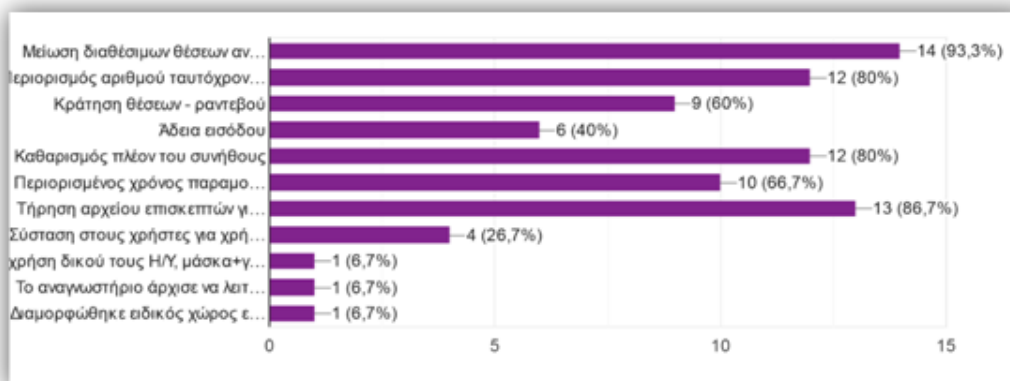
Παράλληλα, αναγνωρίζοντας την ανάγκη προστασίας του προσωπικού και των χρηστών, 23 από τις 24 βιβλιοθήκες πραγματοποίησαν παρεμβάσεις στο χώρο και στη διαχείρισή του, με ιδιαίτερη έμφαση στη διαμόρφωση ειδικού χώρου καραντίνας των τεκμηρίων, την απαγόρευση πρόσβασης στα βιβλιοστάσια και την απολύμανση και καθαρισμό των χώρων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι 18 βιβλιοθήκες τοποθέτησαν διαχωριστικά πετάσματα, ενώ σε μια περίπτωση δεν εγκρίθηκε η προμήθεια.

Γράφημα 2: Παρεμβάσεις στους χώρους

Επιπλέον, για τη χρήση του αναγνωστηρίου έγιναν ρυθμίσεις, όπως μείωση του αριθμού των διαθέσιμων θέσεων (93,3%), τήρηση αρχείου των επισκεπτών ώστε να υπάρχει δυνατότητα ιχνηλάτησης σε περίπτωση κρούσματος (86,7%), περιορισμός του αριθμού των ταυτόχρονων χρηστών, συχνότερος καθαρισμός κ.ά.

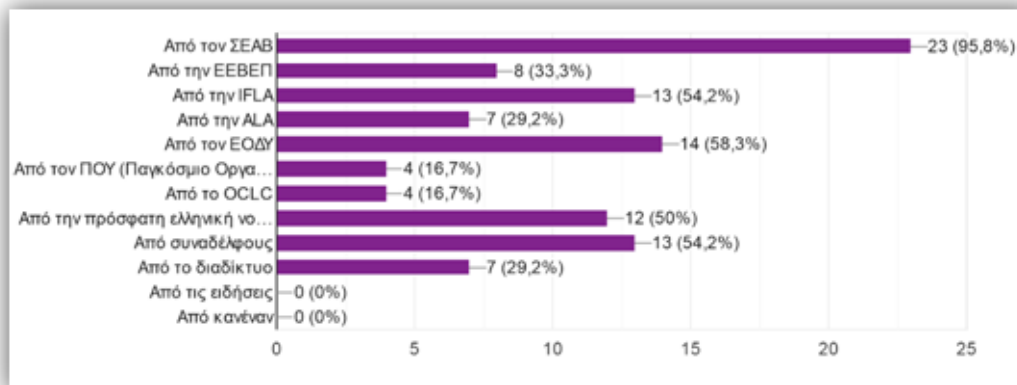

Γράφημα 3: Ρυθμίσεις στη χρήση του αναγνωστηρίου

4.3. Διαχείριση τεκμηρίων

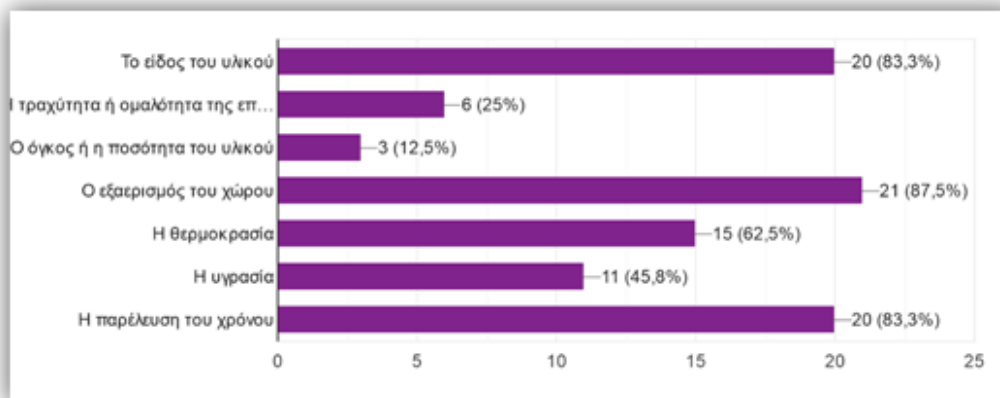
Οι βιβλιοθήκες από την πρώτη στιγμή επιχειρούν να διαχειριστούν τα βιβλία και άλλα τεκμήρια της συλλογής τους έχοντας υπόψη την πιθανότητα επιβίωσης του ιού στις επιφάνειες και, στην περίπτωση αυτή, τη μετάδοσή του στον άνθρωπο.

Στο θέμα αυτό, οι βιβλιοθήκες ενημερώνονται από έγκυρες πηγές στην πλειονότητά τους, με κύρια τον ΣΕΑΒ (95,8%) και ακολουθούν ο ΕΟΔΥ (58,3%) και η IFLA (54,2%). Η κουλτούρα της συνεργασίας των βιβλιοθηκονόμων δεν προκύπτει μόνο από την εμπιστοσύνη στον ΣΕΑΒ, αλλά και από το γεγονός ότι ένα ποσοστό 54,2% δηλώνει ότι ενημερώθηκε και από συναδέλφους.

Γράφημα 4: Πηγές ενημέρωσης

Όμως τι ακριβώς γνωρίζουν; Δηλώνουν ότι γνωρίζουν (75%) αν ο ιός επιβιώνει στα βιβλία και άλλα τεκμήρια μετά από χρήση τους από φορέα του ιού και πιστεύουν (70,8%) ότι ο ιός μεταδίδεται στον άνθρωπο από μολυσμένα τεκμήρια, ενώ το 20,8% δηλώνει ότι δεν γνωρίζει. Επίσης, θεωρούν ότι την επιβίωση του ιού σε διάφορες επιφάνειες και υλικά επηρεάζει κυρίως ο εξαερισμός (87,5%) και στη συνέχεια το είδος του υλικού και η παρέλευση του χρόνου (83,3% αντιστοίχως), αλλά παραβλέπουν την παράμετρο του όγκου/ποσότητας (12,5%) που είναι εξίσου σημαντική²⁹. Το 66,7% γνωρίζει το REALM Project, όμως το OCLC, που διεξήγαγε την έρευνα, ως πηγή ενημέρωσης έλαβε μόνο 16,7%.

Γράφημα 5: Παράγοντες που επηρεάζουν την επιβίωση του ιού

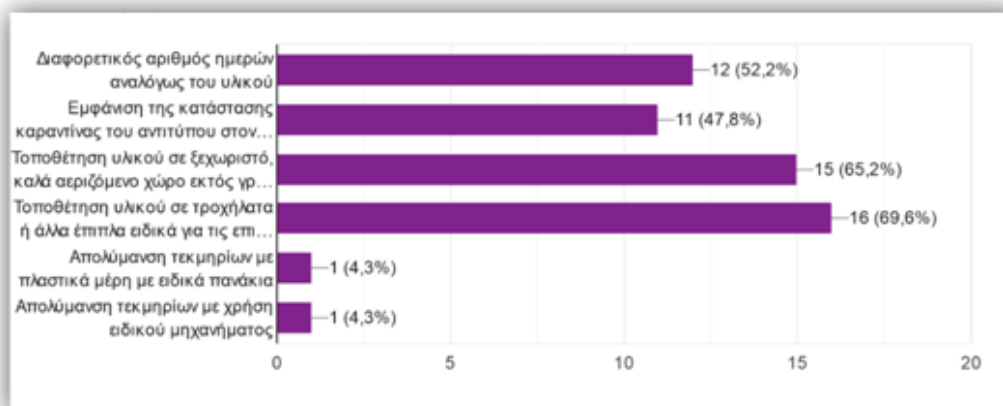
Ποιος παίρνει τις αποφάσεις; Στις αποφάσεις για τη διαχείριση των τεκμηρίων τον πρώτο λόγο έχει ο/η διευθυντής/ντρια (91,67%). Είναι όμως αξιοσημείωτο ότι σε μεγάλο βαθμό στη διαμόρφωση της απόφασης συμμετέχει το σύνολο του προσωπικού των βιβλιοθηκών (75%) ή εξουσιοδοτημένα μέλη του (54,17%)³⁰.

Τι αποφασίζουν; Και οι 24 βιβλιοθήκες που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο θέτουν τα βιβλία σε καραντίνα μετά από κάθε δανεισμό και εφαρμόζουν τη χρήση αντισηπτικού, ενώ πολλές προσθέτουν τη χρήση μάσκας (83,3%) και γαντιών (79,2%) κατά τον χειρισμό του

²⁹ OCLC. REALM project. (2021). *Lab testing*. <https://www.oclc.org/realm/research/lab-testing.html>

³⁰ Τα ποσοστά περιλαμβάνουν τις απαντήσεις «Πάρα πολύ» και «Πολύ».

υλικού. Η εφαρμογή καραντίνας συνοδεύεται και από άλλα χαρακτηριστικά, με κύρια την τοποθέτηση υλικού σε τροχήλατα ή, ακόμη καλύτερα, σε ξεχωριστό, καλά αεριζόμενο χώρο εκτός γραφείων προσωπικού, καθώς και τη διαφοροποίηση των ημερών καραντίνας.

Γράφημα 6: Χαρακτηριστικά εφαρμογής καραντίνας στη συλλογή

4.4. Χρήστες

8 στις 10 βιβλιοθήκες (79,2%) προέβησαν σε κοινοποίηση συστάσεων προς τους χρήστες τους σχετικά με τη χρήση της βιβλιοθήκης πρωτίστως και του υλικού δευτερευόντως κατά την περίοδο της πανδημίας.

4.5. Ανοικτή επιστήμη – Ανοικτή πρόσβαση

Τέλος, οι 23 από τις 24 βιβλιοθήκες γνωρίζουν ότι οι ερευνητικές αναφορές και η αρθρογραφία για τον SARS-CoV-2 διατίθενται με ανοικτή πρόσβαση, πιστεύουν δε ότι το κίνημα της Ανοικτής Πρόσβασης επηρέασε θετικά την πορεία της επιστημονικής έρευνας για τον SARS-CoV-2 και ότι η ελεύθερη διάθεση της επιστημονικής έρευνας για τον SARS-CoV-2 θα επηρεάσει μακροπρόθεσμα θετικά το κίνημα της Ανοικτής Πρόσβασης (83,3% αντιστοίχως).

5. Συζήτηση

Η διεθνής βιβλιοθηκονομική κοινότητα κατόρθωσε να απαντήσει στην πανδημία δημιουργώντας τα δικά της δεδομένα, αναφορικά με την ιδιαίτερη φύση των βιβλιοθηκών. Μελετώντας τα στοιχεία που προκύπτουν από το ερωτηματολόγιο και τις ανακοινώσεις των ιστοτόπων των βιβλιοθηκών, σε συνάρτηση με τις οδηγίες και τα κελεύσματα της επιστημονικής ιατρικής κοινότητας, που προκύπτουν από την έρευνα και τη βιβλιογραφία, διαπιστώνουμε την ανταπόκριση των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών σε αξιοσημείωτο βαθμό. Οι ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, κατά κανόνα, ενημερώνονται

από έγκυρες πηγές και δρουν έγκαιρα, λαμβάνοντας τα απαραίτητα μέτρα για την ασφάλεια των χρηστών τους και του προσωπικού τους.

Στο κυρίαρχο θέμα αυτής της εργασίας, τη διαχείριση των τεκμηρίων κατά την περίοδο της πανδημίας, οι βιβλιοθήκες εργάζονται με ιδιαίτερη προσοχή και προσήλωση προς την κατεύθυνση της ασφαλούς χρήσης. Έχουν συμμορφωθεί και οι 25 βιβλιοθήκες στη λήψη προστατευτικών μέτρων και τουλάχιστον οι 24 στη διαδικασία της καραντίνας, ακολουθώντας την πρόταση πρωτοκόλλου του ΣΕΑΒ³¹. Αντίθετα, στη διεθνή πρακτική παρατηρούμε ότι τόσο η Public Health England, όσο και η Austrian Library Association πρότειναν να μην εφαρμοστεί καραντίνα, θεωρώντας τον κίνδυνο μόλυνσης αμελητέο, ενώ το ίδιο συνέβη και στις βιβλιοθήκες της Δανίας³². Σε άλλες χώρες υιοθετήθηκαν μικρότερα χρονικά διαστήματα καραντίνας θεωρώντας ότι ήταν αρκετά, όπως π.χ. 24 ώρες από την Australian Library and Information Association και τις βιβλιοθήκες της Αιγύπτου, ενώ δεν έλειψαν κι οι χώρες που έλαβαν αυστηρότερα μέτρα, όπως η Σλοβακία (5 ημέρες) και η Αργεντινή (2 εβδομάδες)³³.

Ωστόσο, το 70,8% μόνο των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών πιστεύει ότι ο ιός μεταδίδεται στον άνθρωπο από μολυσμένα τεκμήρια, το 8,3% ισχυρίζεται πως δεν μεταδίδεται, ενώ το 20,8% δεν γνωρίζει. Επίσης, είναι προφανές ότι υπάρχει ασαφής εικόνα γύρω από τις συνθήκες επιβίωσης του ιού στις επιφάνειες. Συγκεκριμένα, ενώ το 83,3% πιστεύει ότι η επιβίωση του ιού επηρεάζεται από το είδος του υλικού, αλλά και από τη παρέλευση του χρόνου, μόνο το 52,2% έχει ξεκαθαρίσει ότι πρέπει να εφαρμόζει διαφορετικής διάρκειας καραντίνα αναλόγως του είδους του υλικού. Επιπλέον, ένα όχι αμελητέο ποσοστό 12,5% των βιβλιοθηκών έχει επιτρέψει την πρόσβαση του κοινού στα βιβλιοστάσια, απόφαση που μπορεί να αποβεί επικίνδυνη, λαμβάνοντας μάλιστα υπόψη ότι το ποσοστό αυτό μεταφράζεται σε πληθυσμό περίπου 52.000 εγγεγραμμένων χρηστών³⁴ για τις συγκεκριμένες βιβλιοθήκες.

Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες ενημέρωσαν το κοινό τους για τις νέες συνθήκες και όρους λειτουργίας τους, η ενημέρωση όμως αφορούσε κυρίως στα γενικά μέτρα προστασίας που υιοθετήθηκαν και τις υπηρεσίες και λιγότερο τη χρήση των τεκμηρίων.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι στις αποφάσεις για τη διαχείριση των τεκμηρίων τον πρώτο λόγο έχει ο/η διευθυντής/ντρια, άλλοτε με τη συμμετοχή όλου και άλλοτε μέρους του προσωπικού, γεγονός που δείχνει το δημοκρατικό και συνεργατικό πνεύμα λειτουργίας της πλειονότητας των βιβλιοθηκών, άποψη που άλλωστε ενισχύεται και από άλλες απαντήσεις που περιγράφονται στην ανάλυση του ερωτηματολογίου. Επιπρόσθετα, δείχνει την αποδοχή των διοικήσεων των ιδρυμάτων στο ειδικευμένο προσωπικό των βιβλιοθηκών σε θέματα αρμοδιότητάς του. Άλλωστε, οι 22 από τις 24 βιβλιοθήκες έμειναν πάρα πολύ ή πολύ ικανοποιημένες από τη συνεργασία τους με τις διοικήσεις.

³¹ ΣΕΑΒ. (2020). *Πρόταση πρωτοκόλλου εξυπηρέτησης κοινού ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών*. σ. 2. http://www.lib.uth.gr/LWS/el/el_files/heal_covid.pdf

³² IFLA. (2020). *COVID-19 and the Global Library Field : Key Resources for Libraries in responding to the Coronavirus Pandemic*. <https://www.ifla.org/covid-19-and-libraries> Last update: 13 October 2020

³³ Ibid.

³⁴ ΜΟΔΙΠΑΒ. (2020). *Στατιστικά στοιχεία ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών : 2020*. Ιωάννινα : Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. ΜΟΔΙΠΑΒ. σ. 29. https://mopab.seab.gr/sites/default/files/mopab_report_2020.pdf

Μια ακόμα παράμετρος, που αξίζει να επισημανθεί, είναι η μικρή έως μέτρια δυσκολία που αντιμετώπισαν οι βιβλιοθήκες, οι οποίες κατάφεραν να διατηρήσουν τη λειτουργικότητά τους και να δείξουν την προσαρμοστικότητά τους, παρά το γεγονός ότι από το 2010 μέχρι σήμερα ο συνολικός αριθμός προσωπικού έχει μειωθεί κατά 40,19%³⁵. Ειδικότερα δε όταν για την εξεταζόμενη περίοδο, σε όλες τις βιβλιοθήκες εφαρμόστηκε τηλεργασία, στις 19 από τις 24 δόθηκαν ειδικές άδειες σε μέλη του προσωπικού (άδεια ειδικού σκοπού, άδεια λόγω ένταξης σε ομάδες αυξημένου κινδύνου) και στις 12 έγιναν αλλαγές θέσεων εργασίας για αποφυγή επαφής με το κοινό, αλλάζοντας τη ροή των εργασιών, αλλά και της επικοινωνίας.

Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες γνωρίζουν καλά τη σημασία της ανοικτής πρόσβασης και την προωθούν. Στην περίπτωση της πανδημίας, η ανοικτή πρόσβαση ήταν μια ιδιαίτερα σημαντική οδός μέσω της οποίας προχώρησε τόσο γρήγορα η έρευνα για τον COV-SARS-2 σε διάφορα επίπεδα. Χρειάζεται λοιπόν περαιτέρω ενίσχυση και υιοθέτηση του κινήματος Ανοικτής Πρόσβασης ως κεντρικής πολιτικής για τη διάθεση των αποτελεσμάτων της δημόσια χρηματοδοτούμενης έρευνας.

6. Συμπεράσματα

Εν κατακλείδι, με την έρευνα αυτή αποδεικνύεται η ετοιμότητα των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης. Ανακεφαλαιώνοντας, από τα δεδομένα συνάγουμε ότι σε ένα τοπίο παντελώς άγνωστο για όλη την ανθρωπότητα, όπου μάλιστα η παραπληροφόρηση έχει λάβει διαστάσεις πανδημίας³⁶, οι ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, αν και με περιορισμένο προσωπικό, έλαβαν τα κατάλληλα μέτρα προστασίας ως προς τη διαχείριση των τεκμηρίων τους, εργαζόμενες σ' ένα δημοκρατικό και συνεργατικό περιβάλλον. Όπως μάλιστα αναφέρει ένα σχόλιο που λάβαμε μέσω του ερωτηματολογίου «Οι βιβλιοθήκες έδωσαν "εξετάσεις" και ... κατάφεραν να προσφέρουν υψηλού επιπέδου υπηρεσίες καθ' όλη την περίοδο της πανδημίας» και ασφαλείς υπηρεσίες, θα προσθέσουμε εμείς.

Τι μένει για τη συνέχεια; Συνεχής επαγρύπνηση και ενημέρωση από τους ειδικούς σε κάθε νέα ανάλογη πρόκληση.

³⁵ Ibid. σ. 22.

³⁶ Γεωργίου, Α., Θ. Γκόντα, Έ. Άνθη-Καλοφωλιά. (2020). Νέος κορονοϊός και παραπληροφόρηση: η παραγωγή βίντεο στην υπηρεσία των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Στο 26^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, 17-18 Δεκεμβρίου 2020. σ. 3. <https://conference.lib.ntua.gr/wp-content/uploads/2021/01/26th-Palc-Day-1-Part-43.pdf>

7. Βιβλιογραφία

- Canada. National Collaborating Centre for Environmental Health. (2021). *The Basics of SARS-CoV-2 Transmission*. Ανακτήθηκε στις 8 Ιουλίου 2021 από <https://ncceh.ca/documents/evidence-review/basics-sars-cov-2-transmission>
- Conover, C. S. (2021). Transmission of Severe Acute Respiratory Syndrome Coronavirus 2 via Contaminated Surfaces: What Is to Be Done? *Clinical Infectious Diseases*, 72(11), 2062–2064. Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.1093/cid/ciaa1586>
- Gonçalves, J., da Silva, P. G., Reis, L., Nascimento, M. S. J., Koritnik, T., Paragi, M., & Mesquita, J. R. (2021). Surface contamination with SARS-CoV-2: A systematic review. *Science of the Total Environment*, 798, 149231. Ανακτήθηκε στις 16 Σεπτεμβρίου 2021 από <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2021.149231>
- Goodwin L, Hayward T, Krishan P, Nolan G, Nundy M, Ostrishko K, Attili A, Cárceles SB, Epelle EI, Roan Gabl R, Pappa EJ, Stajuda M, Zen S, Dozier M, Anderson N, Viola IM, McQuillan R, on behalf of UNCOVER. (2021). Which factors influence the extent of indoor transmission of SARS-CoV-2? : A rapid evidence review. *J Glob Health*, 11:10002. Ανακτήθηκε από <https://jogh.org/wp-content/uploads/2021/09/jogh-11-10002.pdf>
- Greece. Worldometer. Ανακτήθηκε από <https://www.worldometers.info/coronavirus/country/greece/>
- IFLA. (2020). *COVID-19 and the Global Library Field : Key Resources for Libraries in responding to the Coronavirus Pandemic*. Ανακτήθηκε από <https://www.ifla.org/covid-19-and-libraries> Τελευταία ενημέρωση: 13 October 2020
- IFLA. (2020). *COVID-19 and the Global Library Field : Statement by the IFLA President and Secretary General : Announcement 23 March 2020*. Ανακτήθηκε από <https://www.ifla.org/node/92969>
- Lewis, D. (2021). The Basics of SARS-CoV-2 Transmission : The coronavirus behind the pandemic can linger on doorknobs and other surfaces, but these aren't a major source of infection. *Nature*, 590, 26–28. Ανακτήθηκε από <https://www.nature.com/articles/d41586-021-00251-4>
- OCLC. (2020). *REALM project*. <https://www.oclc.org/realm/home.html>
- OCLC. (2021). *REALM project : Lab testing*. <https://www.oclc.org/realm/research/lab-testing.html>
- World Health Organization. (2020, updated 2021). *Coronavirus disease (COVID-19) : How is it transmitted?* Ανακτήθηκε στις 29 Ιουλίου 2021 από <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-and-answers-hub/q-a-detail/coronavirus-disease-covid-19-how-is-it-transmitted>

- Γέγιου, Α., Ηλιάκης, Α., Καπνίζου, Μ., Καραχρήστου, Ε., Κουρή, Σ., Οικονόμου, Μ., & Μυλωνά, Ε. (2020). Η Βιβλιοθήκη του ΕΜΠ και οι προκλήσεις του COVID-19. Στο 26ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, 17-18 Δεκεμβρίου 2020. Ανακτήθηκε στις 15 Μαΐου 2021 από <https://conference.lib.ntua.gr/wp-content/uploads/2021/01/26th-Palc-Day-1-Part-8.pdf>
- Γεωργίου, Α., Γκόντα, Θ., Άνθη-Καλοφωλιά, Έ. (2020). Νέος κορονοϊός και παραπληροφόρηση: η παραγωγή βίντεο στην υπηρεσία των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Στο 26ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, 17-18 Δεκεμβρίου 2020. Ανακτήθηκε στις 28 Σεπτεμβρίου 2021 από <https://conference.lib.ntua.gr/wp-content/uploads/2021/01/26th-Palc-Day-1-Part-43.pdf>
- Γιαννοπούλου, Α., Γιαννοπούλου, Γ., & Σακελλάρη, Ν. (2020). Η λειτουργία της Βιβλιοθήκης & Κέντρου Πληροφόρησης Πανεπιστημίου Πατρών και η συμπεριφορά των χρηστών της εν μέσω της πανδημίας του COVID-19. Στο 26ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, 17-18 Δεκεμβρίου 2020. Ανακτήθηκε στις 15 Μαΐου 2021 από <https://conference.lib.ntua.gr/wp-content/uploads/2021/01/26th-Palc-Day-1-Part-5.pdf>
- ΕΕΒΕΠ. (2020). COVID-19: Συστάσεις επαναλειτουργίας των Βιβλιοθηκών. Ανακτήθηκε στις 30 Ιουλίου 2021 από <http://www.eebep.gr/covid-19-%CF%83%CF%85%CF%83%CF%84%CE%AC%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CE%B5%CF%80%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CE%AF%CE%B1%CF%82-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%B2%CE%B9%CE%B2/>
- Ζαπουνίδου, Σ., Κοσέογλου, Ε. (2020). Ο ρόλος του δικτυακού τόπου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης της Βιβλιοθήκης ΑΠΘ την περίοδο της πανδημίας. Στο 26ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, 17-18 Δεκεμβρίου 2020. Ανακτήθηκε στις 15 Μαΐου 2021 από <https://conference.lib.ntua.gr/wp-content/uploads/2021/01/26th-Palc-Day-1-Part-7.pdf>
- ΚΥΑ Δ1α/ΓΠ.οικ.16838/Β/10-3-2020/ΦΕΚ 783
- Πανδημία COVID-19 στην Ελλάδα. Βικιπαίδεια.
https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B1%CE%BD%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%AF%CE%B1_COVID-19_%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD_%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1
- Παπάζογλου, Α., Δημητριάδη, Σ., Μπιστιόλα, Κ., Νίκα, Β. (2020). Οι Βιβλιοθήκες του Κολλεγίου Αθηνών και οι εξ αποστάσεως υπηρεσίες και εκπαίδευση που προσέφεραν και προσφέρουν λόγω της πανδημίας του covid-19. Στο 26ο Πανελλήνιο Συνέδριο

Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, 17-18 Δεκεμβρίου 2020. Ανακτήθηκε στις 15 Μαΐου 2021 από <https://conference.lib.ntua.gr/wp-content/uploads/2021/01/26th-Palc-Day-1-Part-9.pdf>

Παπάζογλου, Α., Κατσίρα, Γ. (2020). Δράσεις των ελληνικών βιβλιοθηκών κατά την περίοδο της καραντίνας: διεξαγωγή έρευνας μέσω ερωτηματολογίου. Στο *26^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, 17-18 Δεκεμβρίου 2020.* Ανακτήθηκε στις 15 Μαΐου 2021 από <https://conference.lib.ntua.gr/wp-content/uploads/2021/01/26th-Palc-Day-1-Part-4.pdf>

Παπαϊωάννου, Α. (2020). Covid-19 (Κορωνοϊός) και Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες : διεθνείς πρακτικές λειτουργίας : Η περίπτωση της Βιβλιοθήκης και Κέντρου Πληροφόρησης Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Στο *26^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, 17-18 Δεκεμβρίου 2020.* Ανακτήθηκε στις 15 Μαΐου 2021 από <https://conference.lib.ntua.gr/wp-content/uploads/2021/01/26th-Palc-Day-1-Part-6.pdf>

ΣΕΑΒ. (2020). *Ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες δίπλα στις κοινότητες.* Ανακτήθηκε στις 15 Μαΐου 2021 από https://www.heal-link.gr/librarians_files/other/heal_covid_achievements-1.pdf

ΣΕΑΒ. (2020). *Πρόταση Πρωτοκόλλου Εξυπηρέτησης Κοινού Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.* Ανακτήθηκε στις 15 Μαΐου 2021 από http://www.lib.uth.gr/LWS/el/el_files/heal_covid.pdf

Παράρτημα 1: Βασικά ορόσημα λειτουργίας ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών

11/03/2020- : Πλήρης αναστολή λειτουργίας των βιβλιοθηκών για το κοινό

01/06/2020- : Λειτουργία βιβλιοθηκών χωρίς αναγνωστήρια

04/09/2020- : Πλήρης λειτουργία βιβλιοθηκών

02/11/2020- : Αναστολή λειτουργίας σε κάθε επιδημιολογικό επίπεδο

22/05/2021- : Λειτουργία ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών χωρίς αναγνωστήρια

29/06/2021- : Πλήρης λειτουργία βιβλιοθηκών

Παράρτημα 2: REALM Project – Πίνακας αποτελεσμάτων δοκιμασιών αντοχής SARS-CoV-2 πάνω σε επιφάνειες

Αντικείμενο	Υλικό	Συνθήκες (δοκιμής του υλικού)	Αποτέλεσμα (ανίχνευσης ιού)
Δοκιμασία 1: <i>Αρχική δημοσίευση αποτελεσμάτων 22 Ιουνίου 2020 - Ενημέρωση 14 Οκτωβρίου 2020</i>			
Σκληρό εξώφυλλο βιβλίου	Κανναβάτσο	Μεμονωμένο	Μη ανιχνεύσιμος μετά από 1 ημέρα
Μαλακό εξώφυλλο βιβλίου	Χαρτόδετο	Μεμονωμένο	Μη ανιχνεύσιμος μετά από 1 ημέρα
Σελίδες μέσα σε κλειστό βιβλίο	Χαρτί	Συσταχωμένο, μέσα σε βιβλίο	Μη ανιχνεύσιμος μετά από 3 ημέρες
Πλαστικό προστατευτικό κάλυμμα	Διαξονικά προσανατολισμένη μεμβράνη πολυεστέρα	Μεμονωμένο	Μη ανιχνεύσιμος μετά από 3 ημέρες
Θήκες CD/DVD	Πολυπροπυλένιο	Μεμονωμένο	Μη ανιχνεύσιμος μετά από 1 ημέρα
Δοκιμασία 2: <i>Αρχική δημοσίευση αποτελεσμάτων 20 Ιουλίου 2020 - Ενημέρωση 14 Οκτωβρίου 2020</i>			
Αρχειακοί φάκελοι	-	Στοιβαγμένο	Μη ανιχνεύσιμος μετά από 2 ημέρες
Γυαλιστερές (ιλουστρασιόν) σελίδες	Όπως μέσα σε λευκώματα	Στοιβαγμένο	Μη ανιχνεύσιμος μετά από 4 ημέρες

Παιδικό βιβλίο με σκληρές σελίδες	-	Συσταχωμένο, μέσα σε βιβλίο	Μη ανιχνεύσιμος μετά από 4 ημέρες
Χαρτί με γραφή Braille	-	Στοιβαγμένο	Μη ανιχνεύσιμος μετά από 4 ημέρες
Σελίδες περιοδικού	-	Στοιβαγμένο	Ακόμα ανιχνεύσιμος την 4 ^η ημέρα
Δοκιμασία 3: <i>Αρχική δημοσίευση αποτελεσμάτων 18 Αυγούστου 2020 - Ενημέρωση 14 Οκτωβρίου 2020</i>			
Δίσκοι CD/DVD	Πολυκαρβονικό	Μεμονωμένο	Μη ανιχνεύσιμος μετά από 5 ημέρες
Σακούλες αποθήκευσης	Εύκαμπτο πλαστικό: χαμηλής πυκνότητας πολυαιθυλένιο	Μεμονωμένο	Μη ανιχνεύσιμος μετά από 5 ημέρες
Συσκευές μετατροπής κασέτας σε MP3	Ακρυλονιτρίλιο-βουταδιένιο στυρόλιο	Μεμονωμένο	Ακόμα ανιχνεύσιμος την 5 ^η ημέρα
Κουτί αποθήκευσης	Άκαμπτο πλαστικό: υψηλής πυκνότητας πολυαιθυλένιο	Μεμονωμένο	Ακόμα ανιχνεύσιμος την 5 ^η ημέρα
Πλεξιγκλάς	Ακρυλικές βιτρίνες επίδειξης ή διαχωριστικά	Μεμονωμένο	Ακόμα ανιχνεύσιμος την 5 ^η ημέρα
Δοκιμασία 4: <i>Αρχική δημοσίευση αποτελεσμάτων 2 Σεπτεμβρίου 2020 - Ενημέρωση 14 Οκτωβρίου 2020</i>			
Θήκες CD/DVD	Πολυπροπυλένιο	Στοιβαγμένο	Ακόμα ανιχνεύσιμος την 6 ^η ημέρα

Σκληρό εξώφυλλο βιβλίου	Κανναβάτσο	Στοιβαγμένο	Ακόμα ανιχνεύσιμος την 6 ^η ημέρα
Μαλακό εξώφυλλο βιβλίου	Χαρτόδετο	Στοιβαγμένο	Ακόμα ανιχνεύσιμος την 6 ^η ημέρα
Πλαστικό προστατευτικό κάλυμμα	Διαξονικά προσανατολισμένη μεμβράνη πολυεστέρα	Στοιβαγμένο	Ακόμα ανιχνεύσιμος την 6 ^η ημέρα
Αφρός πολυαιθυλενίου	Πάχος 1 ίντσας	Μεμονωμένο, αεριζόμενο	Ακόμα ανιχνεύσιμος την 6 ^η ημέρα
Δοκιμασία 5: <i>Έναρξη δοκιμασίας 29 Αυγούστου 2020</i>			
Δερμάτινο εξώφυλλο βιβλίου	Δέρμα	Μεμονωμένο	Ακόμα ανιχνεύσιμος την 8 ^η ημέρα
Συνθετικό δέρμα	Διογκωμένο πολυβινυλοχλω-ρίδιο (PVC)	Μεμονωμένο	Ακόμα ανιχνεύσιμος την 8 ^η ημέρα
Δοκιμασία 6: <i>Έναρξη δοκιμασίας 8 Οκτώβριου 2020</i>			
Γυαλί	Γυαλί	Μεμονωμένο	Μη ανιχνεύσιμος μετά από 6 ημέρες
Μάρμαρο	Μάρμαρο (προέλευσης Danby, ΗΠΑ)	Μεμονωμένο	Μη ανιχνεύσιμος μετά από 2 ημέρες
Laminate	Laminate (συνθετικό υλικό) με υποστήριξη μοριοσανίδων	Μεμονωμένο	Μη ανιχνεύσιμος μετά από 6 ημέρες
Ορείχαλκος	Ορείχαλκος 260	Μεμονωμένο	Μη ανιχνεύσιμος μετά από 2 ημέρες

Χάλυβας με επικάλυψη πούδρας	Χάλυβας με επικάλυψη πούδρας	Μεμονωμένο	Μη ανιχνεύσιμος μετά από 6 ημέρες
Δοκιμασία 7: <i>Έναρξη δοκιμασίας 5 Ιανουαρίου 2021</i>			
Σκληρό εξώφυλλο βιβλίου	Κανναβάτσο	Σε κρύο, στοιβαγμένο	Ακόμα ανιχνεύσιμος την 10 ^η ημέρα
Μαλακό εξώφυλλο βιβλίου	Χαρτόδετο	Σε κρύο, στοιβαγμένο	Ακόμα ανιχνεύσιμος την 10 ^η ημέρα
Πλαστικό προστατευτικό κάλυμμα	Διαξονικά προσανατολισμένη μεμβράνη πολυεστέρα	Σε κρύο, στοιβαγμένο	Ακόμα ανιχνεύσιμος την 10 ^η ημέρα
Αφρός πολυαιθυλενίου	Πάχος 1 ίντσας	Σε κρύο, μεμονωμένο	Ακόμα ανιχνεύσιμος την 10 ^η ημέρα
Δοκιμασία 8: <i>Έναρξη δοκιμασίας 5 Ιανουαρίου 2021</i>			
Σκληρό εξώφυλλο βιβλίου	Κανναβάτσο	Σε ζέστη, στοιβαγμένο	Μη ανιχνεύσιμος μετά από 6 ημέρες
Μαλακό εξώφυλλο βιβλίου	Χαρτόδετο	Σε ζέστη, στοιβαγμένο	Μη ανιχνεύσιμος μετά από 6 ημέρες
Πλαστικό προστατευτικό κάλυμμα	Διαξονικά προσανατολισμένη μεμβράνη πολυεστέρα	Σε ζέστη, στοιβαγμένο	Μη ανιχνεύσιμος μετά από 6 ημέρες
Αφρός πολυαιθυλενίου	Πάχος 1 ίντσας	Σε ζέστη, μεμονωμένο	Μη ανιχνεύσιμος μετά από 6 ημέρες

Πηγή: OCLC. (2021). *REALM project : Lab testing*. <https://www.oclc.org/realm/research/lab-testing.html>

Για τη μετάφραση-απόδοση στα ελληνικά:

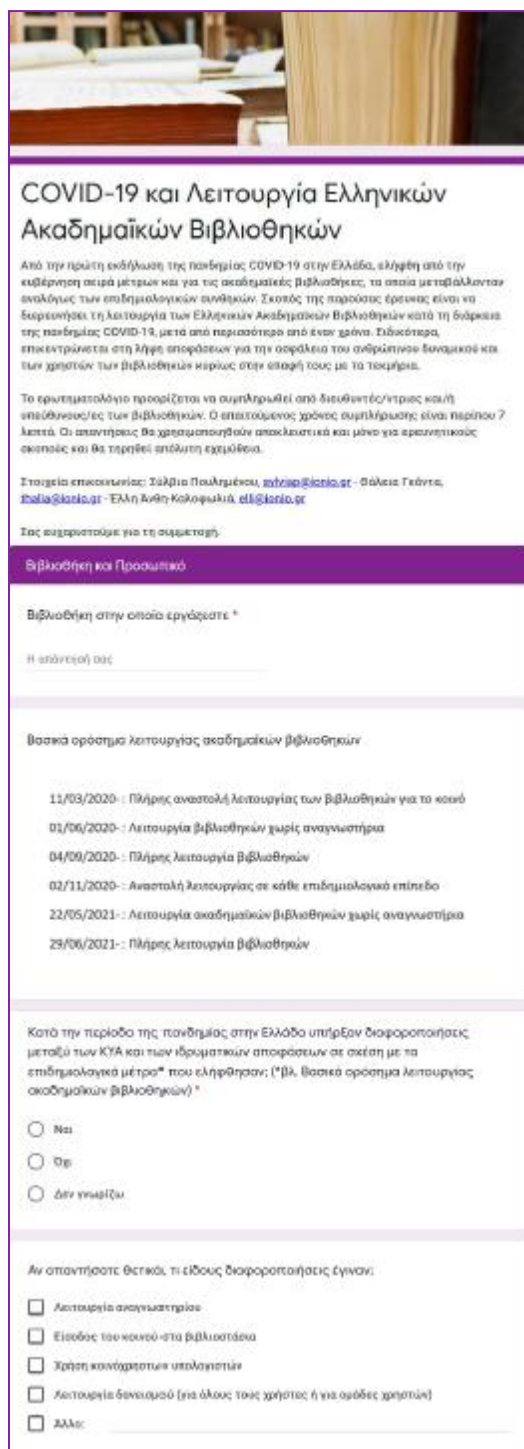
Άνθη-Καλοφωλιά, Έ., Γκόντα, Θ. (Περιληπτική απόδοση – μετάφραση). (2020). *REALM Project : Η φυσική εξασθένιση ως προσέγγιση απολύμανσης για τον SARS-CoV-2 σε δομικά υλικά : Δοκιμασία 6.* <https://library.ionio.gr/gr/news/19797/>

Άνθη-Καλοφωλιά, Έ., Γκόντα, Θ. (Περιληπτική απόδοση – μετάφραση). (2020). *REALM Project : Η φυσική εξασθένιση ως προσέγγιση απολύμανσης για τον SARS-CoV-2 σε υφαντικές ύλες : Δοκιμασία 5.* <https://ionio.gr/download.php?f=15000-15999/IU-nf-15588-21763-gr.pdf>

Γκόντα, Θ., Άνθη-Καλοφωλιά, Έ. (Περιληπτική απόδοση – μετάφραση). (2020). *REALM Project : Έρευνα αντοχής του SARS CoV-2 σε βιβλία και άλλα υλικά βιβλιοθηκών, αρχείων, μουσείων.* <https://ionio.gr/download.php?f=15000-15999/IU-nf-15223-43833-gr.pdf>

Παράρτημα 3: Ερωτηματολόγιο

COVID-19 και Λειτουργία Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών

Από την πρώτη εκδήλωση της πανδημίας COVID-19 στην Ελλάδα, κλήθη από την κυβέρνηση σειρά μέτρων και για τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, τα οποία μεταβάλλουν ακολουθίες των επιδημιολογικών συνθηκών. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνηθεί η λειτουργία των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, μετά από περισσότερο από έναν χρόνο. Ειδικότερα, επικεντρώνεται στη λήψη αποφάσεων για την ασφάλεια του ανθρώπινου δυναμικού και των χρηστών των βιβλιοθηκών κίριος στην επαφή τους με τα τεκμήρια.

Το ερωτηματολόγιο προορίζεται να συμπληρωθεί από διευθυντές/ήτριες και/ή υπεύθυνους/ες των βιβλιοθηκών. Ο απαιτούμενος χρόνος συμπλήρωσης είναι περίπου 7 λεπτά. Οι απαντήσεις θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο για ερευνητικούς σκοπούς και θα τηρηθεί απόλυτη αρχαιότητα.

Στοιχεία επικοινωνίας: Σάββια Παυλιμένου, savbia@kallio.gr - Φάρα Γεάντα, phara@kallio.gr - Έλλη Ανθή Κολοφωτιά, elli@kallio.gr

Σας ευχαριστούμε για τη συμμετοχή!

Βιβλιοθήκη και Προσωπικό

Βιβλιοθήκη στην οποία εργάζεστε *

Η απάντησή σας _____

Βασικά ορόσημα λειτουργίας ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών

11/03/2020 - Πλήρης αναστολή λειτουργίας των βιβλιοθηκών για το κοινό
 01/06/2020 - Λειτουργία βιβλιοθηκών χωρίς αναγνωστήρια
 04/09/2020 - Πλήρης λειτουργία βιβλιοθηκών
 02/11/2020 - Αναστολή λειτουργίας σε κάθε επιδημιολογικό επίπεδο
 22/05/2021 - Λειτουργία ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών χωρίς αναγνωστήρια
 28/06/2021 - Πλήρης λειτουργία βιβλιοθηκών

Κατά την περίοδο της πανδημίας στην Ελλάδα υπήρξαν διαφοροποιήσεις μεταξύ των ΚΥΑ και των ιδρυματικών αποφάσεων σε σχέση με τα επιδημιολογικά μέτρα* που ελήφθησαν; (*βλ. βασικά ορόσημα λειτουργίας ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών) *

Ναι
 Όχι
 Δεν γνωρίζω

Αν απαντήσετε θετικά, τι είδους διαφοροποιήσεις έγιναν:

Λειτουργία αναγνωστήριου
 Εισόδος του κοινού στα βιβλιοστάσια
 Χρήση κοινόχρηστων υπολογιστών
 Λειτουργία δανεισμού (για όλους τους χρήστες ή για ομάδες χρηστών)
 Άλλα: _____

Πραγματοποιήθηκαν ειδικές ρυθμίσεις στον τρόπο εργασίας του προσωπικού (Συμπληρώστε όλες τις σχετικές απαντήσεις) *

Τηλεργασία
 Τήρηση των απαραίτητων αποστάσεων μεταξύ γραφείων του προσωπικού
 Χρήση μάσκας και εντός των γραφείων
 Αλλαγή θέσης εργασίας για αποφυγή επαφής με κοινό (back-office)
 Διαφορετικό ωράριο εργασίας
 Άδειες ειδικού σκοπού λόγω της πανδημίας
 Δεν πραγματοποιήθηκαν ειδικές ρυθμίσεις
 Άλλα: _____

Εάν μειώθηκε το προσωπικό της βιβλιοθήκης σας λόγω ειδικών αδειών εξ αιτίας της πανδημίας, η βιβλιοθήκη σας αντιμετώπισε δυσκολία ... (1=καθόλου - 5=πολύ πολύ)

	1	2	3	4	5
στην εξυπηρέτηση των χρηστών λόγω μείωσης προσωπικού	☐	☐	☐	☐	☐
στην επικαιριότητα των μελών του προσωπικού	☐	☐	☐	☐	☐
στον αντανακτό του προσωπικού και των εργασιών	☐	☐	☐	☐	☐
στην παραγωγή συγκεκριμένων εργασιών	☐	☐	☐	☐	☐
δεν αντιμετωπίσατε δυσκολία	☐	☐	☐	☐	☐

Σε ποια από τα παρακάτω θέματα προγραμματισμού λειτουργίας της βιβλιοθήκης και διοίκησης της πανδημίας ανταποκρίθηκε η διοίκηση του ιδρυματός σας; *

Υιοθέτηση της αίσθησής σας για τη γενική λειτουργία της βιβλιοθήκης σας αυτή την περίοδο
 Προμήθεια κατάλληλου υγιεινολογικού υλικού
 Παροχή οικονομικών πόρων για παρεμβάσεις στον χώρο
 Μειωμένο ωράριο λειτουργίας της βιβλιοθήκης
 Άλλα: _____

Μείνατε ικανοποιημένοι από τη συνεργασία αυτή; *

	1	2	3	4	5
Καθόλου	☐	☐	☐	☐	☐
Πάρα πολύ					

Κώριος

Πραγματοποιήθηκαν παρεμβάσεις στους κώριος της βιβλιοθήκης για προστασία και ασφάλεια του προσωπικού και των χρηστών; *

Ναι
 Όχι

Αν απαντήσατε αρνητικά στην προηγούμενη ερώτηση, παρακαλώ αιτιολογήστε:

Η απάντησή σας _____

Αν πραγματοποιήθηκαν παρεμβάσεις στους χώρους, παρακαλώ επιλέξτε όλες τις σχετικές απαντήσεις:

- Προαίρεση/απογόρευση του κοινού από διαφορετικούς εισόδους
- Τοποθέτηση διαχωριστικών πιστομάτων στα σημεία εναλλαγής κοινού
- Σήμανση χώρων / θέσεων
- Αραίωση θέσεων αναγνωστηρίων για τήρηση αποστάσεων
- Μετατροπή αναγνωστηρίων ώστε οι χρήστες να μην έχουν πρόσβαση στο υλικό που βρίσκεται εκεί
- Απομόνωση πρόσβασης των χρηστών στα βιβλιοστάσια
- Απομόνωση και/ή πολύ καλός καθαρισμός
- Διαμόρφωση ειδικού χώρου για καραντίνα επιστρεφόμενων τεκμηρίων
- Άλλο: _____

Αν υπήρξε περίοδος που λειτουργήσε το αναγνωστήριο, ποια μέτρα ελήφθησαν:

- Μείωση διαθέσιμων θέσεων αναγνωστηρίου
- Περιορισμός αριθμού τακτικών χρηστών
- Κράτηση θέσεων - ραντεβού
- Άδεια εισόδου
- Καθαρισμός κλιμακίου οικηθες
- Περιορισμένος χρόνος παραμονής στο αναγνωτήριο
- Τήρηση αρχείου επισκεπτών για δυνατότητα ελεγχόμενης πιθανού κρούσματος
- Στάση στους χρήστες για χρήση δικών τους ειδικών γραμμών ώλης
- Άλλο: _____

Διακρίση Τεκμηρίων

Εκουν ληφθέντα στη βιβλιοθήκη σας μέτρα προστασίας σχετικά με τη χρήση των τεκμηρίων: *

Ναι

Όχι

Αν απαντήσατε στην παραγόμενη ερώτηση αρνητικά, δώστε μία ή περισσότερες απαντήσεις:

- Πιστεύω ότι δεν είναι απαραίτητο να ληφθούν ειδικά μέτρα
- Δεν διαθέτω τον κατάλληλο εξοπλισμό
- Δεν γνωρίζω τι είδους μέτρα ασφαλείας πρέπει να ληφθούν
- Δεν μου δόθηκε τέτοια εξουσιοδότηση/ούσαση από τη διοίκηση του ιδρύματος
- Άλλο: _____

Αν εφαρμόσετε μέτρα προστασίας σχετικά με τη χρήση τεκμηρίων, επιλέξτε όλα όσα ελήφθησαν:

- Καραντίνα μετά από κάθε επιστροφή τεκμηρίου
- Χρήση μάσκας κατά το χειρισμό των τεκμηρίων
- Χρήση γαντιών από το προσωπικό
- Παρέδοση από τον χρήστη σε σακούλα ή φάκελο
- Χρήση αντισηπτικού από χρήστη και προσωπικό
- Προμήθεια ειδικού εξοπλισμού (μηχανοκίνητο) αποκλειστικής τεκμηρίων
- Άλλο: _____

Αν εφαρμόσετε καραντίνα στα τεκμήρια, τι χαρακτηριστικά έχετε:

- Διαφορετικός αριθμός ημερών σιδήσεως του υλικού
- Εμφάνιση της επίστασης καραντίνας του αντίστοιχου στον κατάλογο
- Τοποθέτηση υλικού σε ξεχωριστό, καλά αεριζόμενο χώρο εκτός γραμμών προσωπικού
- Τοποθέτηση υλικού σε τροχόσκαφο ή άλλα έπιπλα ειδικά για τις επιστροφές
- Αποκάλυψη τεκμηρίων με πλαστικό μίλη με ειδικά πάνελ
- Αποκάλυψη τεκμηρίων με χρήση ειδικού μηχανήματος
- Άλλο: _____

Θεωρείτε ότι την επίσταση του υλικού σε διάφορες επιφάνειες και υλικό επηρεάζει:

- Το είδος του υλικού
- Η τραχύτητα ή ομαλότητα της επιφάνειας
- Ο όγκος ή η ποσότητα του υλικού
- Ο εξοπλισμός του χώρου
- Η συμπεριφορά
- Η υγρασία
- Η παρέλευση του χρόνου
- Άλλο: _____

Ο ιός μεταδίδεται στον άνθρωπο από τεκμήρια μολυσμένα από τον SARS-COV-2: *

Ναι

Όχι

Δεν γνωρίζω

Έχετε υπόψη σας το REALM (Reopening Archives, Libraries, and Museums) Project: *

Ναι

Όχι

Χρήστες

Κοινοποιήσατε στους χρήστες οδηγίες για τη χρήση της βιβλιοθήκης και του υλικού κατά την περίοδο της πανδημίας: *

Ναι

Όχι

Δεν γνωρίζω

Αν απαντήσατε θετικά, ποια οδηγίες / συστάσεις δώσατε στους χρήστες:

- Να μη σαλεύουν το δάχτυλο / να μη φωνάζουν/όνομα κλπ. στο υλικό
- Να χρησιμοποιούν δική τους γραμμών ώλης
- Να τηρούνται οι τε υλικού που επιστρέφουν/ήλθε σε επαφή με φορέα του υλικού
- Να πλένουν τα χέρια τους πριν από χρήση του υλικού
- Να βάζουν σε καραντίνα υλικό που λαμβάνουν από τη βιβλιοθήκη με ταχυμεταφορές
- Να μην οργανώνουν τεκμήρια στη βιβλιοθήκη, εκτός εάν σκοπεύουν να τα δανειστούν
- Να δακτυλοτυπώνουν το υλικό που χρησιμοποιείται, παρά να το συμπυκνώνονται επί τόπου
- Άλλο: _____

Ανοικτή Επιστήμη - Ανοικτή Πρόσβαση

Γνωρίζετε ότι οι ερευνητικές αναφορές και η αρθρογραφία για τον SARS-COV-2 διατίθενται με ανοικτή πρόσβαση: *

Ναι

Όχι

Με ποιο τρόπο, πιστεύετε, ότι η ελεύθερη διάθεση της επιστημονικής έρευνας για τον SARS-COV-2 θα επηρεάσει μακροπρόθεσμα το κίνημα της Ανοικτής Πρόσβασης: *

- Αρνητικά
- Ουδέτερα
- Θετικά
- Δεν γνωρίζω

Πιστεύετε ότι το κίνημα της Ανοικτής Πρόσβασης επηρέασε την πορεία της επιστημονικής έρευνας για τον SARS-COV-2; *

Ναι

Όχι

Δεν το έχω σκεφτεί

Σχόλια - Παρατηρήσεις

Η απάντησή σας